

Van motivatie tot participatie: De integratiereis van Turkse asielmigranten in Nederland na 2016

*(Een kwantitatieve vooranalyse van het integratieproces van nieuwe Turkse migranten:
dimensies van taal, sociale participatie, verbondenheid en arbeidsmarktaandeel)*

Dr. Fatih Aktaş - Dr. İbrahim Kurt - Dr. Selahattin Kaya

In opdracht van

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	3
Methodologie	4
1. Taalontwikkeling	6
1.1. Taalontwikkeling naar verblijfsduur in Nederland	7
1.2. Verkrijgen van het inburgeringsdiploma naar verblijfsduur	8
1.3. Motivatie om buiten taalcursussen te leren	9
1.4. Dagelijks gebruik van het Nederlands	10
2. Deelname aan het sociale leven	11
2.1. Contact met Nederlanders	12
2.2. Kinderen bouwen bruggen: activiteiten met niet-Turkse vrienden	13
2.3. Nieuwe Turkse migranten tonen een sterke wens om bij te dragen aan de Nederlandse samenleving	14
2.4. Het gevoel van thuis zijn bij Turkse nieuwkomers	15
3. Deelname aan de arbeidsmarkt	16
3.1. Arbeidsparticipatie van de deelnemers	17
3.2. Het moment van de eerste baan	18
3.3. Taalniveau is de sleutel tot werk	19
3.4. Motivatie voor deelname aan de arbeidsmarkt	20
Bronnenlijst	21

Samenvatting

Dit onderzoek biedt een uitgebreid inzicht in integratie beleving van Turkse migranten die sinds 2016 naar Nederland zijn gekomen. Het is gebaseerd op het *Indicators of Integration*-model van Ager & Strang (2008) en uitgevoerd via een online vragenlijst met 92 items. In totaal namen 2.188 respondenten deel, waarmee dit onderzoek behoort tot de grootste kwantitatieve studies van de afgelopen jaren onder Turkse nieuwkomers in Nederland.

Belangrijkste bevindingen

Taalontwikkeling

Turkse nieuwkomers laten een opvallend snelle taalverwerving zien in vergelijking met andere migrantengroepen. Meer dan 71% bereikte binnen drie jaar Nederlandse taalniveau A2 en meer dan 50% binnen vijf jaar niveau B1 of hoger. Daarnaast heeft 26% het *Staatsexamen B1/B2* al in een vroeg stadium met succes afgelegd — ruim tweemaal zoveel als het gemiddelde van andere migrantengroepen volgens CBS-gegevens.

Integratiediploma

Het behalen van het inburgeringsdiploma neemt sterk toe naarmate de verblijfsduur langer is en bereikt na 36 maanden circa 90%. Ter vergelijking: onder alle statushouders ligt dit landelijk op circa 44% (CBS, 2024). Dit duidt op een bovengemiddelde inzet en op goed functionerende ondersteuningsnetwerken binnen de Turkse gemeenschap.

Sociale participatie

De meeste respondenten hebben regelmatig contact met Nederlanders, maar de diepgang van deze contacten blijft beperkt. Kinderen blijken hierin een sleutelrol te spelen: 57% neemt (soms, voldoende of vaak) deel aan activiteiten met niet-Turkse leeftijdsgenoten, terwijl 23% aangeeft hier zelden of nooit aan deel te nemen.

Arbeidsparticipatie

Na afronding van het inburgeringstraject heeft 56,4% van de respondenten betaald werk gevonden — aanzienlijk hoger dan het gemiddelde van 30–33% onder statushouders. De meeste Turkse nieuwkomers vinden hun eerste baan binnen twee tot vier jaar. De taalbeheersing blijkt hierbij een doorslaggevende factor: vanaf niveau B1 stijgt de kans op duurzaam werk aanzienlijk.

Motivatie en maatschappelijke bijdrage

Meer dan 70% van de respondenten geeft aan sterk gemotiveerd te zijn om te werken; 55% voelt zich “zeer sterk” betrokken bij het bijdragen aan de Nederlandse samenleving. Deze bevinding weerspiegelt een hoge bereidheid tot participatie, maar ook de noodzaak om structurele belemmeringen – zoals diploma-erkenning en discriminatie – verder aan te pakken.

Zich thuis voelen

Ruim 69% voelt zich in voldoende mate thuis in Nederland, terwijl 30,8% dit gevoel slechts beperkt ervaart. Dit onderstreept het belang van beleid dat sociale binding en culturele participatie versterkt.

Turkse nieuwkomers tonen sterke resultaten op het gebied van taal en arbeid, maar behoeven aanvullende steun bij het versterken van sociale netwerken en gevoelens van verbondenheid.

- **Vroege taalverwerving** is een katalysator voor arbeidsdeelname; taalonderwijs dient nauwer verbonden te worden met praktijkervaring, vrijwilligerswerk en werkoriëntatie.
- **Onderwijsinstellingen en kinderen** fungeren als strategische bruggen voor duurzame maatschappelijke participatie.
- **Erkenning van diploma's**, gelijke kansen op de arbeidsmarkt en gerichte ondersteuning van vrouwen bevorderen de bestendigheid van deze positieve integratietrend.
- **Voor de groep die zich minder thuis voelt** zijn buurtgerichte ontmoetingsplekken, mentorschapsprogramma's en culturele activiteiten van groot belang.

Samenvattend laten Turkse nieuwkomers een bovengemiddelde integratie zien op kernindicatoren als taal, werk en motivatie, maar verdere sociale verankering is essentieel voor een duurzame participatie in de Nederlandse samenleving.

Methodologie

Doel en onderzoeksopzet

Dit onderzoek onderzoekt op uitgebreide wijze de integratie-ervaringen van migranten van Turkse afkomst die na 2016, voornamelijk om politieke redenen, naar Nederland zijn gemigreerd. De studie volgt een kwantitatieve benadering en is conceptueel gebaseerd op het *Indicators of Integration*-model (Ager & Strang, 2008), dat integratie meet op structurele en individuele dimensies.

Dataverzameling en instrument

De gegevens zijn verzameld tussen juni en september 2025 via een online enquête bestaande uit 92 vragen. De vragenlijst is in het Turks opgesteld om taalbarrières te minimaliseren en de betrouwbaarheid van de antwoorden te vergroten. Respondenten werden geïnformeerd over het doel van het onderzoek en de anonieme verwerking van gegevens. Deelname was vrijwillig.

De enquête werd breed verspreid via de sociale netwerken van de IPN Stichting, evenals via sleutelfiguren, gemeenschapsleiders en sociale medianetwerken (met name WhatsApp-groepen). Hierdoor werd een breed bereik gerealiseerd binnen de populatie van circa 15.000 Turkse nieuwkomers (CBS, 2024). In totaal namen 2.188 personen deel, waarvan 2.101 geldige responsen zijn geanalyseerd.

Steekproefkenmerken

Van de respondenten gaf 1.758 zijn of haar woongemeente aan. De grootste groepen kwamen uit de vier grote steden (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Haag), gevolgd door middelgrote gemeenten zoals Eindhoven, Almere en Haarlem.

- **Geslacht:** 1.285 mannen, 794 vrouwen en een kleine groep met een andere of niet-gespecificeerde genderidentiteit.
- **Woonsituatie:** 1.480 personen wonen zelfstandig; 621 verblijven nog in een asielzoekerscentrum (AZC).
- **Leeftijd:** de meerderheid is geboren tussen 1971 en 1990; jongere cohorten (na 1996) zijn ondervertegenwoordigd.
- **Inburgeringsroute:** 891 volgen de B1-route, 176 de A2-route, 91 de onderwijsroute, 14 de Z-route; 506 vallen onder de oude wet (voor 2022).

Hoewel deze steekproef breed en divers is, kan de online wervingsmethode leiden tot een oververtegenwoordiging van hogeropgeleiden en digitaal vaardige personen.

Analyse-aanpak

De data zijn geanalyseerd met beschrijvende statistieken en vergelijkende proportie-analyses. Waar mogelijk zijn de resultaten gespiegeld aan nationale datasets van CBS en Divosa (2021–2025). Bijzondere aandacht is besteed aan de samenhang tussen taalniveau, diploma's, arbeidsparticipatie en sociale contacten, met aanvullende differentiatie naar geslacht, opleiding en woonsituatie.

Betrouwbaarheid en validiteit

De vragenlijst is inhoudelijk getoetst door experts op het gebied van migratie en integratie (zie Ager & Strang, 2008; Extra & Yağmur, 2011; Norton, 2013). Een kleinschalige pilot leidde tot aanpassing van enkele formuleringen. Omdat de data gebaseerd zijn op zelfrapportage, is rekening gehouden met mogelijke sociaal-wenselijke antwoordpatronen.

Ethische waarborging

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de principes van vrijwillige deelname en anonimiteit. Er zijn geen persoonsgegevens verzameld.

Beperkingen en beoordeling

Ondanks de omvangrijke steekproef kent het onderzoek enkele beperkingen. De online dataverzameling kan groepen met beperkte digitale toegang ondervertegenwoordigen, wat de generaliseerbaarheid beperkt. Daarnaast betreft het een cross-sectioneel onderzoek, waardoor veranderingen in de tijd niet kunnen worden vastgesteld.

Niettemin vormt deze studie de meest uitgebreide empirische analyse tot nu toe van Turkse nieuwkomers in Nederland sinds 2016. Ze biedt een waardevolle basis voor beleidsvorming, gericht op taalverwerving, arbeidsdeelname en maatschappelijke binding van nieuwe migranten.

Hoofdstuk 1

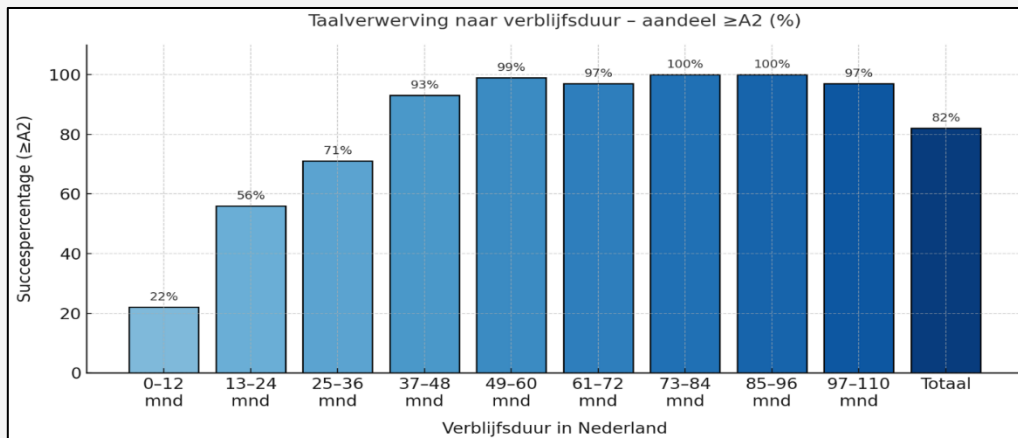
Taalontwikkeling

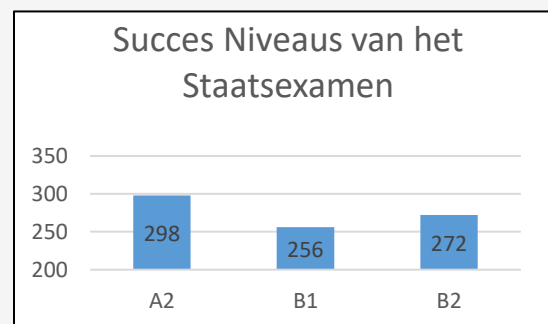
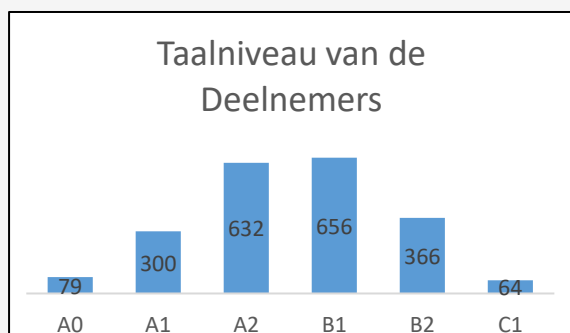
1. Taalontwikkeling

1.1 Taalontwikkeling naar verblijfsduur in Nederland

Wanneer de taalniveaus van de deelnemers worden gerelateerd aan het aantal jaren dat zij in Nederland hebben gewoond, is een duidelijke stijgende lijn zichtbaar. Naarmate de verblijfsduur toeneemt, groeit ook het aandeel deelnemers dat minimaal niveau A2 of hoger bereikt. **Na één tot twee jaar is dit aandeel al meer dan de helft; rond het derde jaar heeft meer dan 70% A2 bereikt. Tussen het derde en vierde jaar loopt dit op tot circa 90%, en vanaf het vierde tot vijfde jaar heeft vrijwel de hele groep het gewenste basisniveau bereikt.**

CBS-onderzoek toont aan dat vluchtelingengroepen in het algemeen pas tegen het einde van een periode van tien jaar gemiddeld het A2-niveau bereiken (CBS, 2024). Turkse nieuwkomers voltooien dit traject aanzienlijk sneller: de meerderheid behaalt A2 binnen drie jaar en voltooit de taalverwerving bijna volledig binnen vier tot vijf jaar. Waar andere groepen pas na tien jaar succes behalen, doen Turkse nieuwkomers dat in vier à vijf jaar.

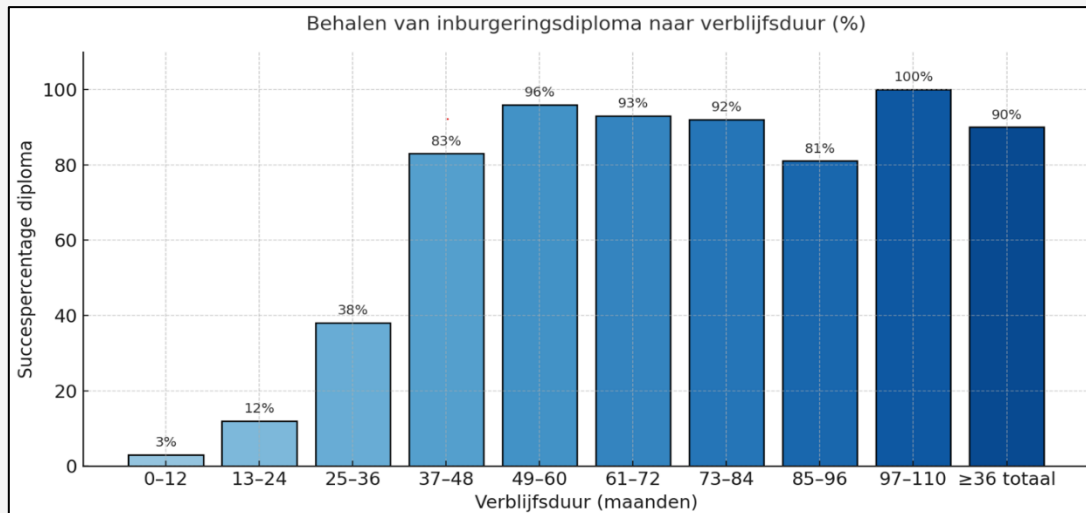

Ook blijkt uit CBS-gegevens dat **minder dan 10% van de algemene migrantengroep** na tien jaar niveau B1 of hoger bereikt (CBS, 2024, p.65). Daarentegen heeft in de Turkse groep, hoewel driekwart nog geen vijf jaar in Nederland verblijft, meer dan 50% niveau B1 of hoger bereikt (volgens eigen opgave). 26% van de deelnemers is er zelfs in geslaagd om al in een vroeg stadium te slagen voor de Staatsexamens op B1- en B2-niveau. **Dit betekent een taal- en integratiesucces dat meer dan 2,5 keer hoger ligt dan bij andere migrantengroepen.**

De snelle taalontwikkeling van Turkse nieuwkomers wordt in de integratieliteratuur beschouwd als een voorbeeld van “versnelde taalverwerving” (Extra & Yağmur, 2011; Chiswick & Miller, 2001). Dit is niet alleen te danken aan individuele motivatie, maar ook aan opleidingsachtergronden, leerstrategieën en toegang tot taalcursussen via Nederlandse instanties. De hoge slagingspercentages, met name bij het Staatsexamen op B1- en B2-niveau, geven Turkse nieuwkomers een belangrijk voordeel in het integratieproces. Om dit voordeel te vertalen naar duurzame maatschappelijke participatie, moet taalverwerving worden gekoppeld aan arbeidsmarkt, onderwijs en sociale participatie. Beleidsmatig betekent dit dat taalcursussen niet alleen gericht moeten zijn op taalvaardigheid, maar ook moeten worden geïntegreerd met praktische participatie.

1.2 Behalen van het inburgeringsdiploma naar verblijfsduur in Nederland

De grafiek toont het percentage deelnemers dat het inburgeringsdiploma heeft behaald, uitgesplitst naar verblijfsduur in maanden. De verplichting tot het behalen van het diploma start pas wanneer migranten bij een gemeente zijn ingeschreven, een vaste woning hebben en het PIP-traject is begonnen. Tijdens het verblijf in AZC's geldt deze verplichting nog niet.

- In de eerste 12 maanden ligt het percentage dat het diploma behaalt nog zeer laag (3%).
- Tussen 13–24 maanden stijgt dit licht naar 12%, maar blijft beperkt.
- Tussen 25–36 maanden is er een duidelijke toename tot 38% – dit zijn de eerste groepen die profiteren van de wettelijke termijn van drie jaar.
- Na 36 maanden ligt het slagingspercentage tussen 80% en 100%. In veel groepen behaalt meer dan 90% het diploma; tussen 97 en 110 maanden loopt dit op tot 100%.
- Het gemiddelde succespercentage vanaf 36 maanden is ongeveer 90%, wat bevestigt dat bijna iedereen in latere stadia aan de wettelijke verplichtingen voldoet.

Het behalen van het inburgeringsdiploma vergt tijd; grootschalig succes wordt pas na enkele jaren zichtbaar. Dit strookt met de wettelijke termijn van drie jaar en bevestigt het belang van stabiele huisvesting en deelname aan inburgeringstrajecten. De hoge slagingspercentages na drie jaar tonen aan dat succesvolle integratie haalbaar is onder de juiste omstandigheden.

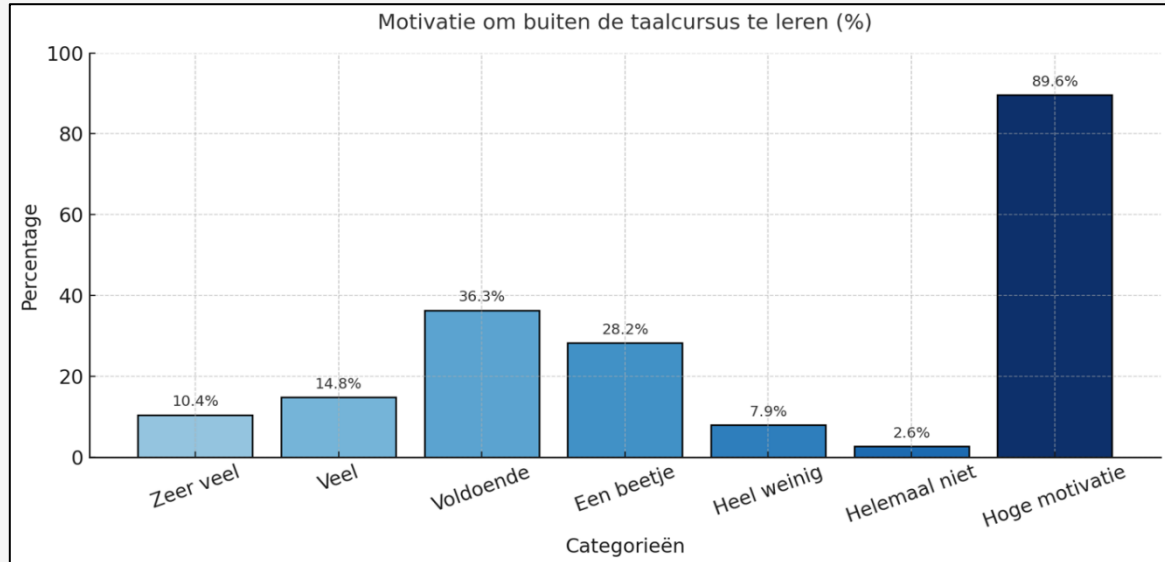
De Turkse migranten presteren hierbij boven het landelijk gemiddelde. Dit duidt niet alleen op individuele motivatie, maar ook op de aanwezigheid van institutionele ondersteuning binnen de gemeenschap. Zoals Ager & Strang (2008) benadrukken, versnellen sociale netwerken, culturele bruggen en gemeenschapsverbanden het leer- en integratieproces. Lokale organisaties, taalcoaches en vrijwilligers blijken bepalend in het succes van Turkse migranten bij het behalen van diploma's.

Als we kijken naar de CBS-cohort van 2014, waarin migranten tien jaar lang zijn gevolgd, behaalde slechts 44% uiteindelijk het inburgeringsdiploma (CBS, 2024, p.17). Voor Turkse migranten ligt dit percentage op 90–100% – meer dan het dubbele. Dit wordt deels verklaard door het relatief hoge opleidingsniveau van de groep.

Het blijkt dat vroegtijdige beleidsmatige ondersteuning helpt om vertraging te voorkomen, en de cijfers bevestigen dat de wettelijke verwachting realistisch is. Vrijwel iedereen die drie jaar of langer in Nederland woont, een taalcursus volgt en toegang heeft tot begeleiding, behaalt uiteindelijk het inburgeringsdiploma.

1.3 Motivatie voor leren buiten de taalcursus

De grafiek toont in welke mate Turkse nieuwkomers gemotiveerd zijn om hun Nederlands te verbeteren buiten de formele taallessen om.

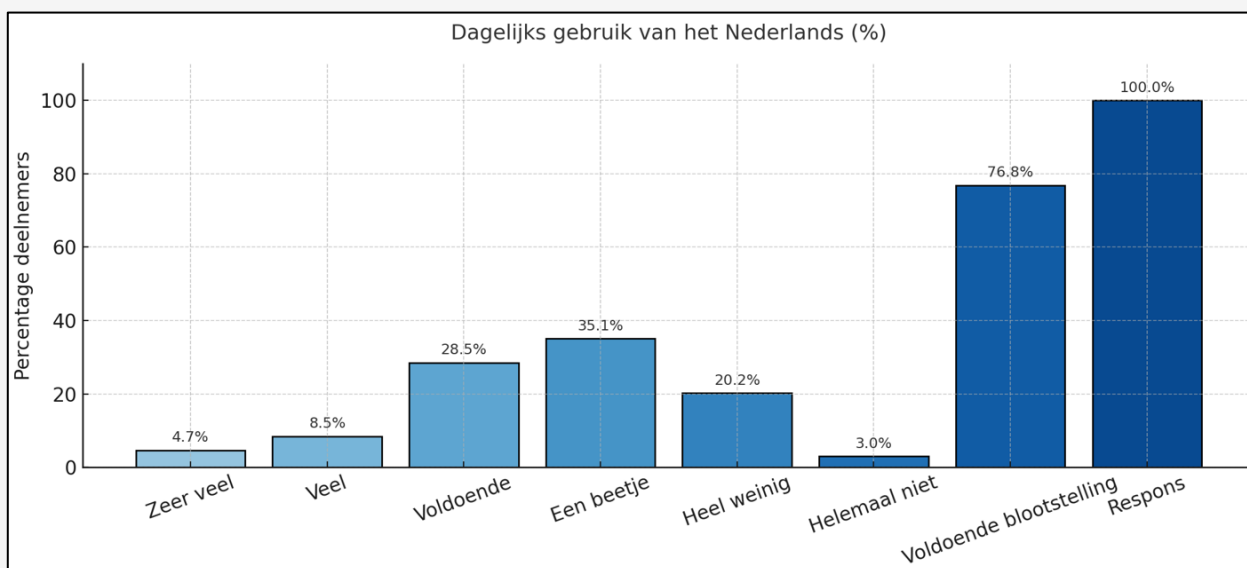

- Slechts een kleine minderheid gaf aan weinig of geen motivatie te hebben: 7,9% zei "zeer weinig" en 2,6% "helemaal niet". Samen komt dit neer op ongeveer 10% van de deelnemers.
- **Daarentegen gaf bijna iedereen aan gemotiveerd te zijn: 36,3% "voldoende", 28,2% "enigszins", 14,8% "veel" en 10,4% "zeer veel".**
- **Wanneer deze categorieën worden samengenomen, blijkt dat 89,6% van de deelnemers sterk gemotiveerd is om hun taalvaardigheid verder te verbeteren.**

Deze hoge motivatie buiten formele taallessen is niet alleen toe te schrijven aan individuele inspanning, maar ook aan de sociale en culturele context waarin migranten zich bevinden. Bestaand onderzoek (Norton, 2013; Extra & Yağmur, 2004) toont aan dat taalmotivatie sterk gekoppeld is aan de behoefte aan sociale acceptatie, het vinden van werk en het zelfstandig kunnen functioneren in het dagelijks leven. Bovendien leidt het gevoel dat officiële taallessen tekortschieten tot een versterkte individuele inzet – wat wijst op een belangrijk aandachtspunt voor het beleid: het succes dat voortkomt uit persoonlijke motivatie maskeert mogelijk structurele tekortkomingen in het systeem. Dit benadrukt de noodzaak van structurele verbeteringen voor duurzame integratie.

1.4 Dagelijks gebruik van het Nederlands

De grafiek toont in welke mate en hoe vaak de deelnemers dagelijks in contact komen met de Nederlandse taal.

- Slechts een kleine groep geeft aan Nederlands "zeer veel" (4,7%) of "veel" (8,5%) te gebruiken.
- De grootste groepen bevinden zich in de categorieën "enigszins" (35,1%) en "voldoende" (28,5%).
- Daarnaast zegt 20,2% de taal "zeer weinig" te gebruiken en 3% spreekt helemaal geen Nederlands in het dagelijks leven.

Als de categorieën "heel weinig" en hoger samen worden genomen, blijkt dat 76,8% van de deelnemers dagelijks in voldoende mate wordt blootgesteld aan het Nederlands. Aangezien blootstelling taalverwerving vergemakkelijkt en versnelt, zou verdere stimulatie hiervan zowel de taalverwerving als de integratie versterken.

Toch benadrukt de literatuur (Gogolin, 2002; Extra & Yağmur, 2011) dat niet alleen kwantitatieve blootstelling, maar vooral actieve en betekenisvolle toepassing van de taal essentieel is voor taalontwikkeling. Omdat binnen gezinnen en etnische gemeenschappen vaak Turks wordt gesproken, blijft blootstelling aan het Nederlands vaak beperkt tot passief luisteren. Dit kan de toepassing van geleerde taalvaardigheden in formele settings zoals werk, onderwijs en zorginstellingen beperken.

Daarom is de kwaliteit van het dagelijkse gebruik een kritische factor voor de snelheid en diepgang van integratie. Niet alleen frequentie, maar ook de context van taalgebruik moet worden meegenomen in de analyse – een onderwerp dat mogelijk in toekomstig onderzoek verder uitgediept kan worden.

Hoofdstuk 2

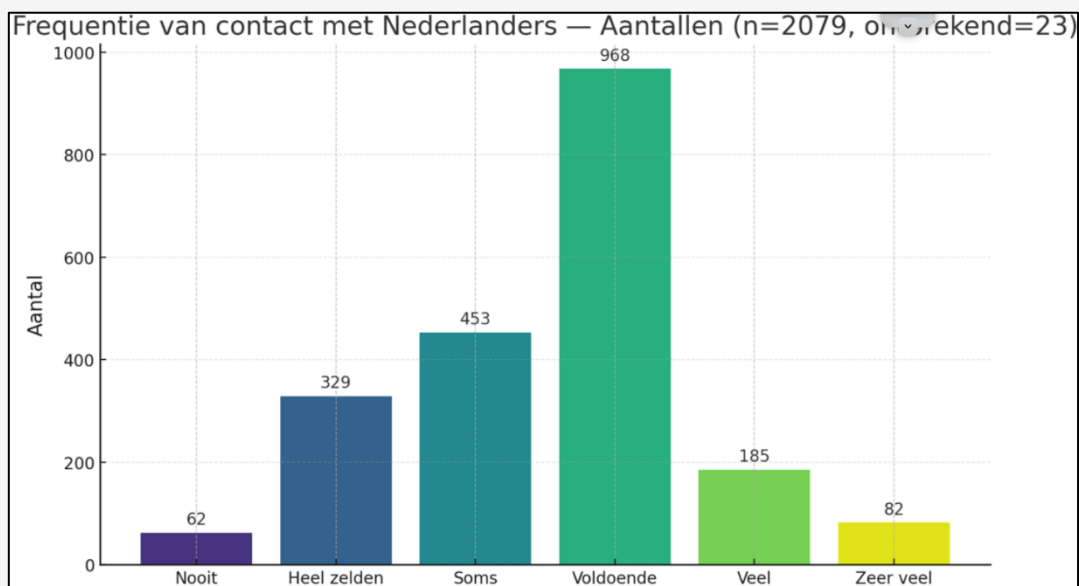
Sociaal-maatschappelijke deelname

2. Sociaal-maatschappelijke deelname

2.1 Contact met Nederlanders

Het contact van Turkse nieuwkomers (na 2016) met Nederlanders is een cruciale indicator voor integratie. Drie grafieken laten zien hoe frequent dit contact is – weergegeven in aantallen, percentages en samengevoegde categorieën. Uit de gegevens blijkt dat er regelmatig contact is, maar dat intensieve en diepgaande interacties relatief beperkt blijven.

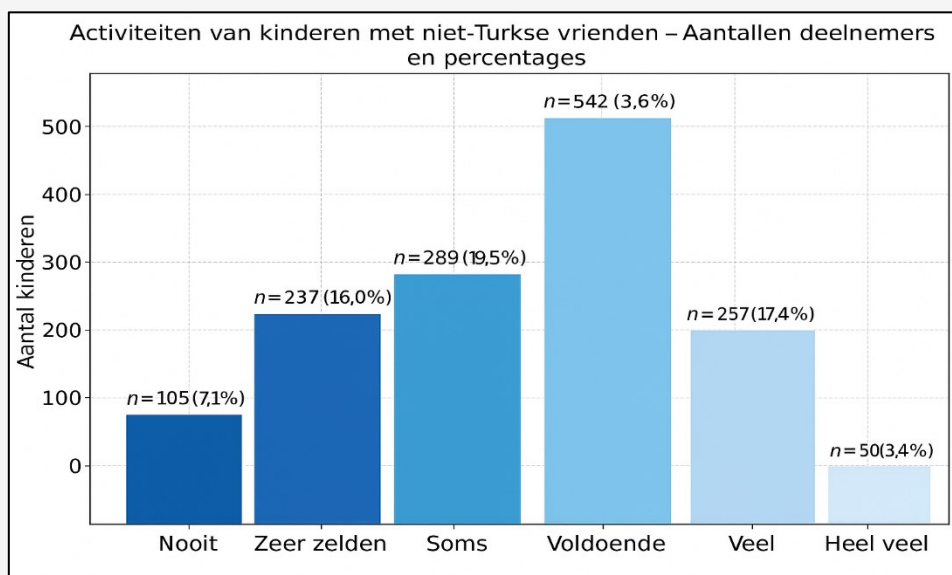

Een aanzienlijk deel van de Turkse migranten onderhoudt regelmatig contact met Nederlanders. Vooral in de categorieën “voldoende” en hoger blijkt dat deze ontmoetingen een gewoon onderdeel van het dagelijks leven zijn geworden. Toch meten deze cijfers alleen de frequentie, niet de kwaliteit of diepgang van de contacten. De literatuur (Esser, 2001) benadrukt dat regelmatige interactie een basisvoorwaarde is voor integratie, maar dat duurzame sociale binding pas ontstaat via diepere relaties.

De meeste deelnemers geven aan voldoende contact te hebben (n=968), gevolgd door “soms” (n=453). Kleinere groepen rapporteren “veel” (n=185) of “zeer veel” (n=82) contact. Anderzijds zijn er ook opvallende groepen die “zeer zelden” (n=329) of “nooit” (n=62) contact hebben. Er is dus een brede contactbasis, maar intensiteit en continuïteit blijven vaak achter.

2.2 Kinderen bouwen bruggen: Activiteiten met niet-Turkse vrienden

In welke mate kinderen van Turkse nieuwkomers deelnemen aan activiteiten met niet-Turkse leeftijdsgenoten is een belangrijke indicator van sociale integratie en het doorbreken van gesloten netwerken. De resultaten zijn gemengd: veel kinderen doen dit regelmatig, maar een aanzienlijke groep heeft nog beperkte contacten buiten de eigen kring.

De meeste kinderen nemen actief deel aan het Nederlandse onderwijssysteem, wat een sterk signaal is voor zowel sociale als institutionele integratie. De meerderheid doet “voldoende” mee aan activiteiten met niet-Turkse vrienden (n=542), gevolgd door “soms” (n=289) en “veel” (n=257). Echter, 237 kinderen ervaren dit “zeer zelden” en 105 “nooit”.

In percentages: 36,6% van de kinderen neemt voldoende deel aan brugvormende activiteiten, 20,7% scoort hoog (“veel” of “zeer veel”), terwijl 42,6% laag scoort (“nooit”, “zeer zelden” of “soms”).

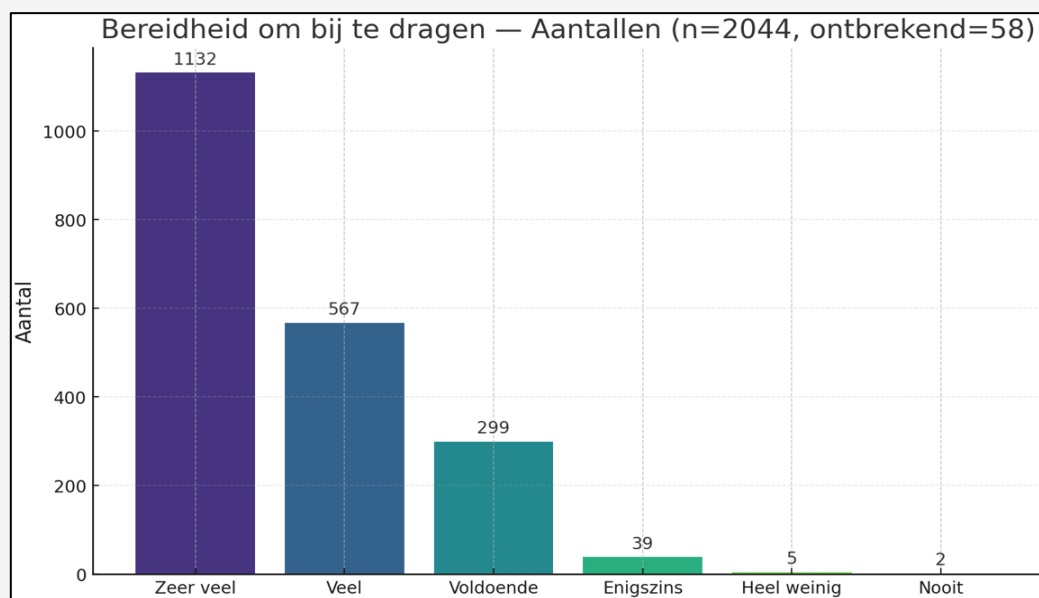
In de migratieliteratuur (Portes & Zhou, 1993; Crul & Schneider, 2010) worden deze relaties vaak aangeduid als “brugvormend sociaal kapitaal” – een van de sterkste integratie-indicatoren. De verdeling toont aan dat een aanzienlijk deel van de kinderen interetnische contacten heeft, maar dat bij meer dan 40% gesloten netwerken blijven bestaan. Dit benadrukt het belang van diverse contactomgevingen op school en in de wijk. Onderwijsinstellingen en jeugdactiviteiten spelen hier een sleutelrol, niet alleen voor taalontwikkeling maar ook voor maatschappelijke deelname.

In de onderstaande tabel is te zien op welk onderwijsniveau de kinderen van de deelnemers zich bevinden; deze diversiteit vormt tegelijkertijd een sterk netwerk voor integratie. Daarnaast laat de tabel zien dat kinderen met een migratieachtergrond binnen het onderwijs behoorlijk succesvol zijn

Opleidingsniveau van de kinderen			
Categorie	Aantal	Categorie	Aantal
Overig	374	Volgt een volgende opleidingsfase	233
Gaat naar kinderopvang	229	Studeert aan het MBO	151
Zit in het basisonderwijs	1025	Studeert aan het HBO	242
Zit op de ISK	190	Studeert aan de universiteit (WO)	171
Zit op het VMBO	123	Doet een masteropleiding	53
Zit op het HAVO	244	Doet een PhD	11
Zit op het VWO	327	Werkt in een baan	233
TOTAAL : 3606			

2.3 Turkse nieuwkomers willen sterk bijdragen aan de Nederlandse samenleving

Turkse nieuwkomers die sinds 2016 zijn gearriveerd, tonen een zeer hoge bereidheid om bij te dragen aan de Nederlandse samenleving. Drie grafieken bevestigen dit vanuit verschillende invalshoeken: aantallen, percentages en categorieën. Het beeld is duidelijk: motivatie en intentie zijn breed aanwezig en vormen een stevige basis voor succesvolle integratie.

Van de deelnemers zijn er 1.132 “zeer bereid” om bij te dragen, gevolgd door 567 “bereid” en 299 “voldoende bereid”. Slechts een marginaal aantal schaart zich onder lagere categorieën (“enigszins”, “zeer weinig”, “helemaal niet”).

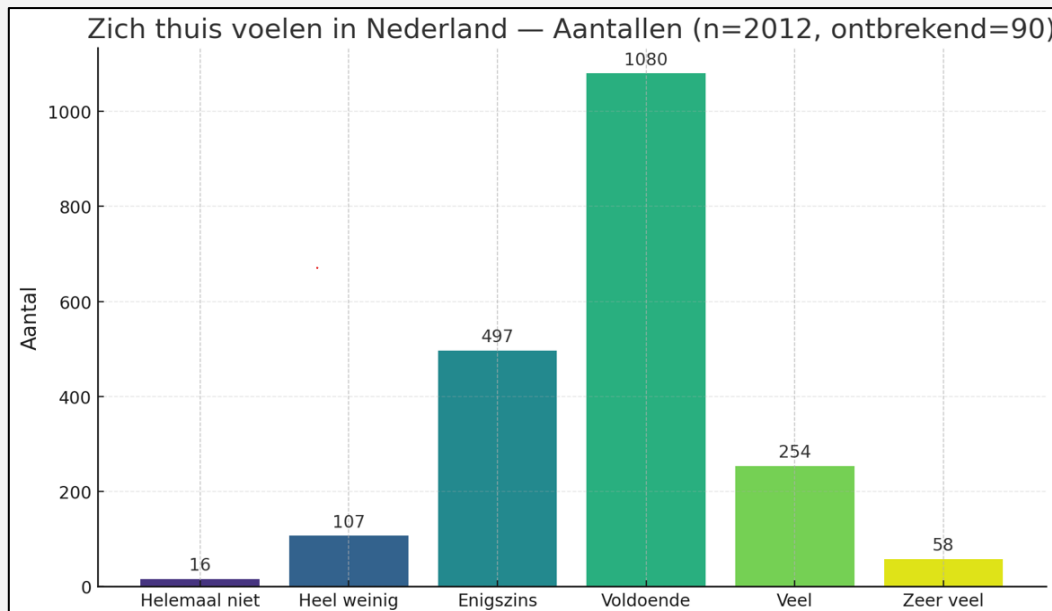
In percentages: 55,4% plaatst zichzelf in de categorie “zeer bereid”, 27,7% in “bereid”, en 14,6% in “voldoende bereid”. Minder dan 2% behoort tot de lagere motivatiegroepen.

In vergelijking met cijfers uit de algemene Nederlandse bevolking (SCP, Burgerperspectieven), waar 65–70% bereid is tot maatschappelijke participatie, is de 83% onder deze groep opvallend hoog. Dit laat zien dat nieuwkomers vaak met bovengemiddelde motivatie starten, maar dat toegang tot concrete mogelijkheden bepalend is voor daadwerkelijke participatie.

De literatuur (Vermeulen & Michon, 2018) wijst erop dat participatie niet alleen afhangt van motivatie, maar ook van structurele kansen. Hoewel het hoge motivatiepeil een sterk potentieel aantoont, moet dit vertaald worden naar toegankelijke, inclusieve kanalen via gemeenten, maatschappelijke organisaties en de arbeidsmarkt. Zonder deze voorwaarden dreigt motivatie te verdampen, wat op de lange termijn kan leiden tot teleurstelling en terugtrekking uit de samenleving. Dit benadrukt het belang van structurele maatregelen om initiële bereidheid om te zetten in duurzame participatie.

2.4 Thuis voelen

Het gevoel van *thuis zijn* vormt een belangrijke graadmeter voor succesvolle integratie. Wanneer nieuwkomers zich welkom en verbonden voelen met hun omgeving, vergroot dit hun kans op maatschappelijke participatie en versterkt het hun algemeen welzijn. In dit onderdeel wordt geanalyseerd hoe Turkse nieuwkomers hun gevoel van thuis-zijn in Nederland ervaren.

Thuisgevoel in Nederland

De meerderheid van de deelnemers voelt zich in aanzienlijke mate thuis in Nederland. Van de 2.012 respondenten geeft 1.080 aan zich *voldoende* thuis te voelen, 497 *enigszins* en 254 *veel*. Slechts een zeer kleine minderheid (16 personen) zegt zich helemaal niet thuis te voelen.

In migratieonderzoek wordt het *thuisgevoel* niet alleen beschouwd als een persoonlijke emotie, maar ook als een indicatie van sociale acceptatie en maatschappelijke verbondenheid (Anthias, 2006; Yuval-Davis, 2011). Dat de meeste respondenten zichzelf in de middencategorie plaatsen, suggereert dat de basisvoorwaarden voor integratie grotendeels zijn vervuld, maar dat een diepere verankering in de samenleving nog niet volledig heeft plaatsgevonden.

Deze bevinding benadrukt het belang van structurele factoren zoals het versterken van sociale netwerken, het tegengaan van discriminatie en het vergroten van mogelijkheden voor culturele en maatschappelijke participatie. Dergelijke elementen zijn cruciaal om het gevoel van thuis-zijn naar een hoger niveau te tillen.

Samenvattend valt 30,8% van de deelnemers in de categorie *laag thuisgevoel*, 53,7% in de *middencategorie* en 15,5% in de categorie *hoog thuisgevoel*. De cijfers laten zien dat de meeste Turkse nieuwkomers zich in zekere mate thuis voelen in Nederland. Dat meer dan de helft zich “voldoende” thuis voelt, wijst op een stabiele basis, maar ook op ruimte voor verdere verdieping. Het relatief kleine aandeel met een sterk thuisgevoel (15,5%) duidt op de noodzaak van meer sociale en culturele verankering, terwijl de groep met een laag thuisgevoel (30,8%) de aandacht vraagt van beleid dat gericht is op inclusie en gemeenschapsvorming.

Hoofdstuk 3

Deelname aan de arbeidsmarkt

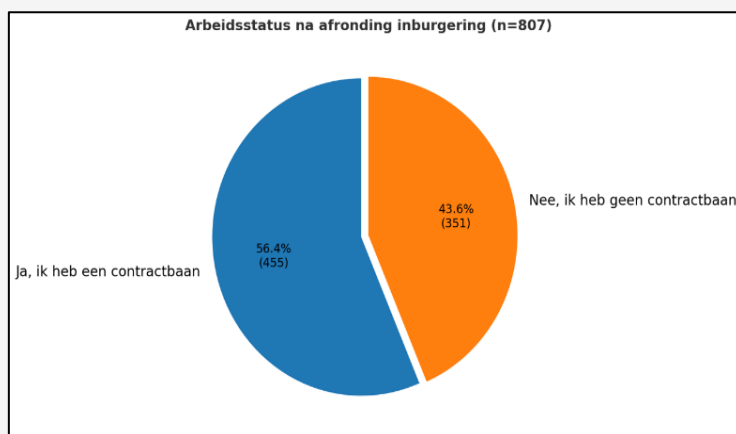

3

3. Deelname aan de arbeidsmarkt

3.1 Arbeidsparticipatie van de deelnemers

Arbeidsparticipatie wordt algemeen beschouwd als een essentiële voorwaarde voor succesvolle integratie. Werk biedt nieuwkomers niet alleen een inkomen, maar ook mogelijkheden om de taal te oefenen, sociale netwerken op te bouwen en volwaardig deel te nemen aan de samenleving (Ager & Strang, 2008). Bovendien kan een hogere arbeidsparticipatie bijdragen aan het verlichten van de huidige krapte op de Nederlandse arbeidsmarkt (CBS, 2025; Divosa, 2021).

Volgens de meest recente cijfers werkt ongeveer 33% van de statushouders die sinds 2014 naar Nederland zijn gekomen (Divosa/CBS, 2021). Eerder CBS-onderzoek laat zien dat gemiddeld slechts 30% van de eerdere groepen binnen één jaar na afronding van het inburgeringstraject werk vond. **Op de langere termijn bereikt de arbeidsparticipatie van asielmigranten pas na ongeveer negen jaar een niveau van 47% (CBS, 2025).**

Tegen deze achtergrond presteren Turkse nieuwkomers die hun inburgering hebben afgerond beduidend beter: 56,4% heeft inmiddels werk. Dit suggereert dat het succesvol afronden van het inburgeringsproces niet slechts een formele stap is, maar een concrete toegangspoort tot de arbeidsmarkt vormt.

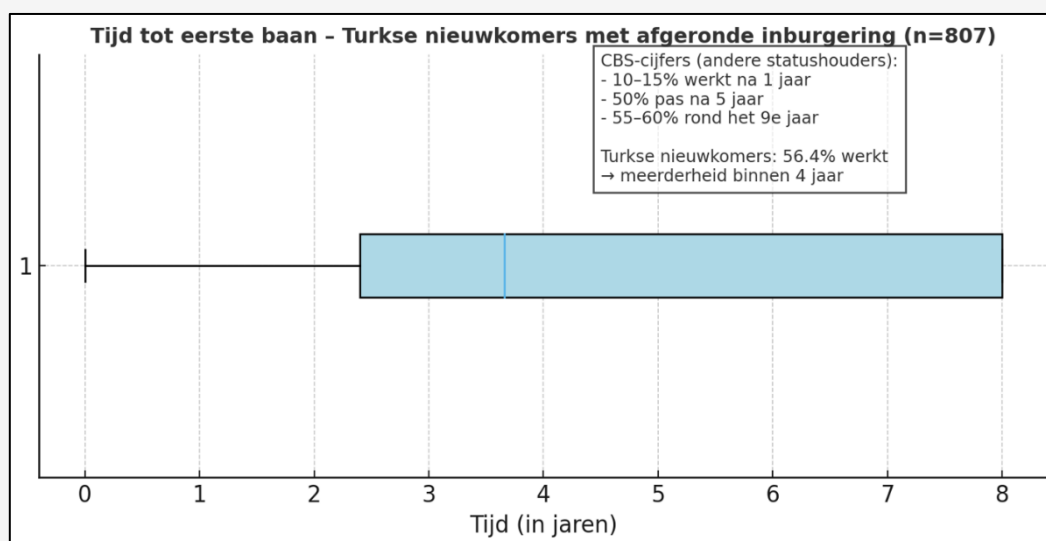
Hoewel de arbeidsparticipatie van 56,4% duidelijk boven het gemiddelde van 30–33% ligt, blijft 43,6% van de respondenten nog zonder vaste baan. Deze groep wordt waarschijnlijk belemmerd door factoren als taalniveau, diploma-erkenning, gezondheid of zorgtaken. Voor beleidsmakers betekent dit dat, ondanks de positieve resultaten, gerichte ondersteuning en activeringsmaatregelen noodzakelijk blijven.

Daarnaast is er een subgroep van 734 deelnemers die al uit het AZC zijn verhuisd maar hun inburgering nog niet volledig hebben afgerond. Van hen heeft 118 al werk gevonden. Dit toont aan dat sommige nieuwkomers proactief de arbeidsmarkt betreden, wat een verlichtend effect heeft op de gemeentelijke opvang- en begeleidingsstructuren.

Het feit dat Turkse nieuwkomers bovengemiddeld presteren, benadrukt het belang van zowel individuele motivatie als collectieve steunstructuren binnen de gemeenschap. Tegelijkertijd spelen structurele factoren — zoals de erkenning van buitenlandse diploma's, discriminatie en sectorale barrières — een bepalende rol (Heath & Cheung, 2007). Het relatief hoge succes wijst dus op een sterke integratiedynamiek, maar het bestaan van een aanzienlijke niet-werkende groep benadrukt de noodzaak van duurzame ondersteuningsmechanismen. Het versterken van samenwerking tussen werkgevers, gemeenten en maatschappelijke organisaties is hierbij van cruciaal belang.

3.2 Tijd tot de eerste baan

Onder Turkse nieuwkomers die hun inburgering hebben voltooid, bedraagt de mediane tijd tot het vinden van een eerste baan ongeveer twee tot drie jaar. De meeste deelnemers vinden binnen vier jaar werk, wat wijst op een relatief snelle toetreding tot de arbeidsmarkt.

CBS-gegevens tonen een veel langzamer patroon bij andere statushouders: slechts 10–15% werkt na één jaar, ongeveer de helft na vijf jaar, en 55–60% bereikt pas rond het negende jaar werk (CBS, 2025; Divosa, 2021). In vergelijking hiermee betreden Turkse nieuwkomers de arbeidsmarkt dus aanzienlijk sneller.

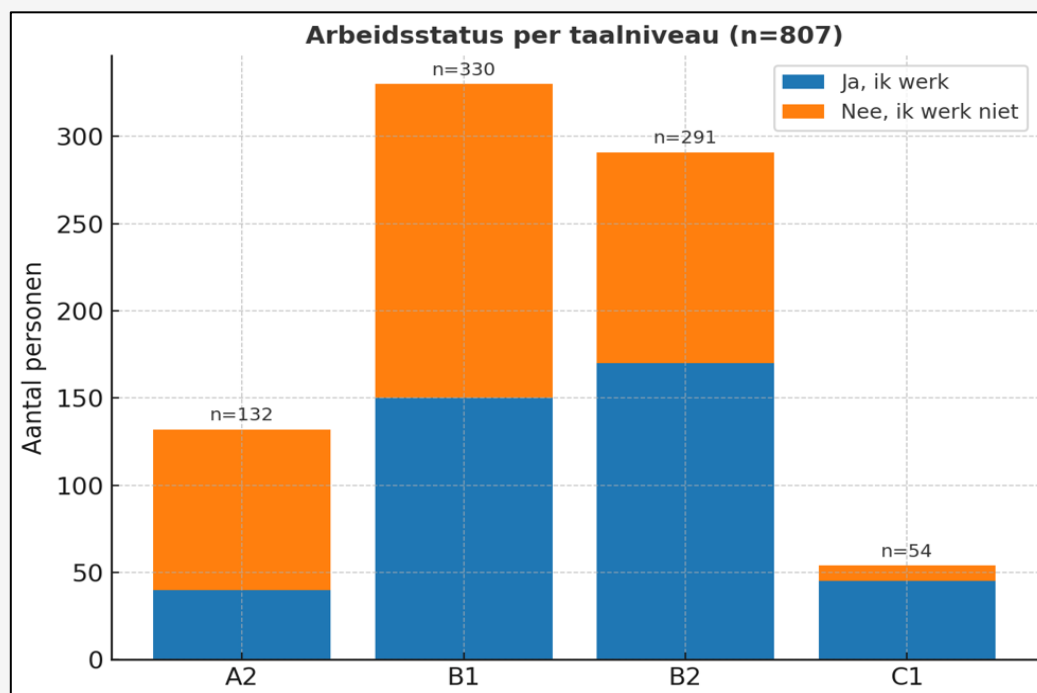
Dit betekent dat zij gemiddeld minder lang afhankelijk zijn van gemeentelijke ondersteuning en eerder bijdragen aan de economie. Beleidsmatig levert dit twee belangrijke inzichten op:

1. Turkse nieuwkomers die snel werk vinden, kunnen fungeren als rolmodellen of mentoren binnen hun gemeenschap.
2. Specifieke interventies kunnen worden gericht op de kleinere groep die na vijf jaar nog geen baan heeft, om hun positie te versterken.

De relatief snelle toetreding van Turkse nieuwkomers kan worden verklaard door hun individuele strategieën, hogere opleidingsniveaus en de specifieke kenmerken van politieke migratie, in plaats van door traditionele diasporasteun. Omdat veel van deze migranten minder of beperkte banden hebben met eerdere Turkse gemeenschappen, zijn zij meer aangewezen op eigen initiatief, gemeentelijke ondersteuning en formele programma's. Zoals Kanas & Van Tubergen (2009) benadrukken, hangt economische integratie niet alleen af van etnische netwerken, maar ook van individuele capaciteiten en de relaties met officiële instellingen. Dit toont aan dat Turkse nieuwkomers een zelfstandiger en vernieuwend integratiemodel vertegenwoordigen.

3.3 Taalniveau als sleutel tot werk

De gegevens laten duidelijk zien dat Turkse nieuwkomers, zodra hun taalniveau stijgt, opmerkelijk snel en succesvol toetreden tot de arbeidsmarkt. **Al vanaf niveau A2 is een eerste significante toename in werkgelegenheid zichtbaar. Dit is uitzonderlijk in vergelijking met bredere CBS-data over andere statushouders, van wie ongeveer de helft pas na vijf jaar aan het werk is** (CBS,2024). Op niveau **B1** neemt de arbeidsparticipatie aanzienlijk toe, terwijl op **B2** de meerderheid van de deelnemers een vaste baan heeft. Op **C1-niveau** is dit beeld nog sterker: vrijwel iedereen heeft dan betaald werk. Deze ontwikkeling bevestigt dat Turkse nieuwkomers relatief snel de arbeidsmarkt betreden en daardoor korter afhankelijk blijven van inburgeringsvoorzieningen.

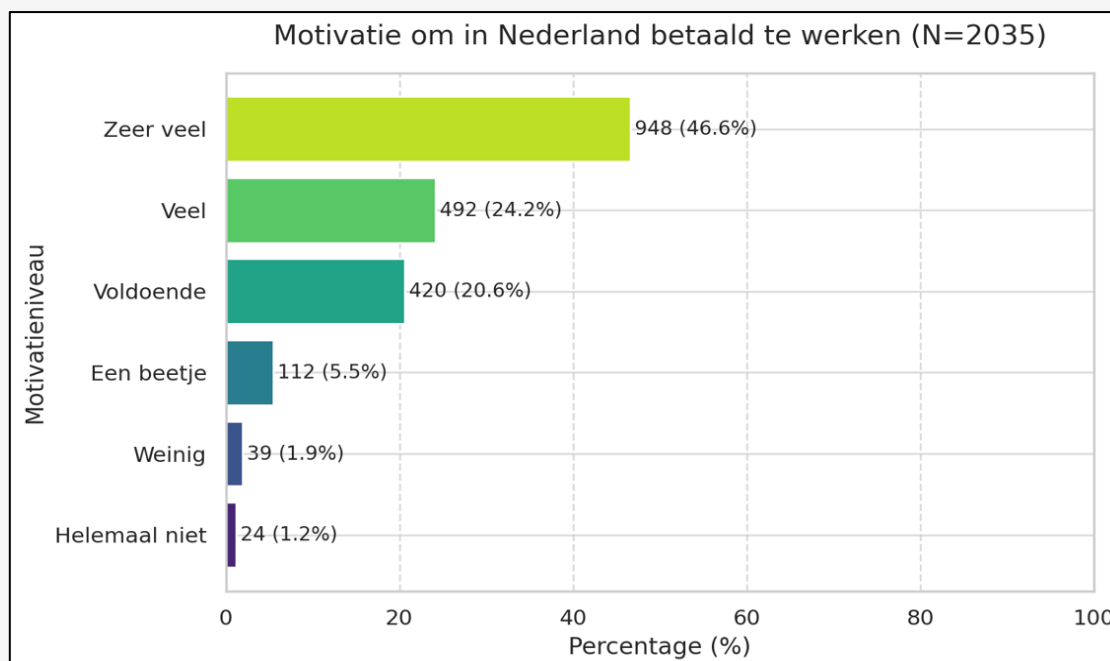
Dit vormt een krachtig signaal voor het beleid. De cijfers tonen overtuigend aan dat taalvaardigheid een cruciale hefboom is voor arbeidsdeelname. Tegelijkertijd illustreren Turkse nieuwkomers dat een snelle en proactieve toetreding daadwerkelijk mogelijk is: zij vertalen hun taalvaardigheid direct in arbeidsparticipatie en leveren zo een concrete bijdrage aan zowel de samenleving als de economie.

Met name de groep op **B1-niveau** speelt hierbij een sleutelrol. Deze deelnemers beschikken over een stevige basis om verder te groeien, maar lopen zonder aanvullende begeleiding het risico te blijven steken. Het benutten van dit potentieel vergroot niet alleen hun individuele kansen, maar biedt ook een breder voorbeeld van hoe taal en werk elkaar wederzijds versterken.

In de literatuur (Chiswick & Miller, 2001; Esser, 2006) worden taalvaardigheden beschouwd als de meest bepalende vorm van menselijk kapitaal bij de toegang van migranten tot de arbeidsmarkt. De hier gepresenteerde gegevens tonen aan dat Turkse nieuwkomers al vanaf **A2-niveau** in aanzienlijke mate toetreden tot de arbeidsmarkt. Dit bevestigt dat taalverwerving niet slechts een symbolische verplichting is, maar een daadwerkelijke voorwaarde voor economische integratie.

De stijgende arbeidsparticipatie naarmate het taalniveau toeneemt, onderstreept bovendien het hoge maatschappelijke rendement van investeringen in taalonderwijs. Vooral het **B1-niveau** fungeert als een *kritische drempel*: relatief kleine, gerichte ondersteuningsmaatregelen kunnen hier het verschil maken tussen tijdelijke en duurzame werkgelegenheid. Voor beleidsmakers betekent dit dat het bevorderen van toegankelijke en praktijkgerichte taalprogramma's een van de meest strategische stappen is om arbeidsintegratie te versnellen.

3.4 Motivatie voor arbeidsparticipatie

De motivatie van Turkse nieuwkomers om in Nederland betaald werk te vinden is uitzonderlijk hoog. Bijna de helft van de respondenten (46,6%) geeft aan *zeer gemotiveerd* te zijn, terwijl nog eens een kwart (24,2%) zich *sterk gemotiveerd* voelt. Slechts een kleine minderheid (3,1%) zegt weinig of helemaal geen motivatie te hebben. In totaal blijkt dus dat meer dan 70% van de deelnemers een sterke motivatie heeft om deel te nemen aan de arbeidsmarkt.

Daarnaast geeft één op de vijf deelnemers (20,6%) aan *voldoende gemotiveerd* te zijn — wat duidt op een duidelijke bereidheid om te werken, maar ook op mogelijke belemmeringen zoals taalniveau, zorgtaken of beperkte erkenning van diploma's. Slechts een kleine groep (ongeveer 7%, inclusief “enigszins”, “zeer weinig” en “helemaal niet”) vertoont lage motivatie, wat waarschijnlijk te verklaren is door leeftijd, gezondheid of gezinssituatie.

Deze cijfers weerleggen het hardnekkige beeld dat nieuwkomers niet willen werken. Integendeel: de overgrote meerderheid is sterk gemotiveerd, maar wordt geconfronteerd met structurele obstakels bij het omzetten van motivatie in duurzame werkgelegenheid.

Migratieonderzoek (Dustmann & Fabbri, 2003; Heath & Li, 2008) benadrukt dat zelfs bij hoge motivatie structurele factoren — zoals taalvaardigheid, diploma-erkenning en discriminatie — doorslaggevend zijn voor de overgang naar stabiele arbeidsparticipatie. De hoge motivatie onder Turkse nieuwkomers wijst op een groot integratiepotentieel, maar dit potentieel kan pas volledig worden benut als deze structurele barrières worden verminderd of weggenomen.

Vooraf bij vrouwen en personen met zorgtaken is het ontwikkelen van gerichte ondersteuningsmechanismen essentieel om hun motivatie te vertalen naar daadwerkelijke deelname aan de arbeidsmarkt.

Deze bevinding ondermijnt niet alleen het wijdverspreide maatschappelijke misverstand dat nieuwkomers niet willen werken, maar benadrukt ook het belang van beleidsinvesteringen die deze motivatie omzetten in duurzame en inclusieve werkgelegenheid.

Bronnenlijst

- Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166–191. <https://doi.org/10.1093/jrs/fen016>
- Anthias, F. (2006). Belongings in a globalising and unequal world: Rethinking translocations. In N. Yuval-Davis, K. Kannabiran, & U. Vieten (Eds.), *The situated politics of belonging* (pp. 17–31). Sage.
- CBS (2025). *Asiel en integratie 2024*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek
- Chiswick, B. R., & Miller, P. W. (2001). A model of destination-language acquisition: Application to male immigrants in Canada. *Demography*, 38(3), 391–409. <https://doi.org/10.1353/dem.2001.0025>
- Crul, M., & Schneider, J. (2010). Comparative integration context theory: Participation and belonging in new diverse European cities. *Ethnic and Racial Studies*, 33(7), 1249–1268. <https://doi.org/10.1080/01419871003624068>
- Divosa/CBS (2021). *Monitor arbeidstoeleiding statushouders 2021*. Utrecht/Den Haag
- Divosa & Centraal Bureau voor de Statistiek. Dustmann, C., & Fabbri, F. (2003). Language proficiency and labour market performance of immigrants in the UK. *The Economic Journal*, 113(489), 695–717. <https://doi.org/10.1111/1468-0297.t01-1-00151>
- Esser, H. (2006). *Migration, language and integration*. AKI Research Review 4. Berlin: Social Science Research Center Berlin (WZB).
- Extra, G., & Yağmur, K. (2004). Urban multilingualism in Europe: Immigrant minority languages at home and school. *Multilingual Matters*.
- Extra, G., & Yağmur, K. (2011). Language proficiency and socio-cultural orientation of Turkish and Moroccan youngsters in the Netherlands. *Language and Education*, 25(5), 459–474. <https://doi.org/10.1080/09500782.2011.573076>
- Gogolin, I. (2002). Linguistic and cultural diversity in Europe: A challenge for educational research and practice. *European Educational Research Journal*, 1(1), 123–138. <https://doi.org/10.2304/eerj.2002.1.1.3>
- Granovetter, M. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360–1380. <https://doi.org/10.1086/225469>
- Heath, A., & Cheung, S. Y. (2007). *Unequal chances: Ethnic minorities in Western labour markets*. Oxford University Press.
- Heath, A., & Li, Y. (2008). Period and generational changes in ethnic minorities' social class and incomes in Britain. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 17(3), 131–139.
- Kanas, A., & Van Tubergen, F. (2009). The impact of origin and host country schooling on the economic performance of immigrants. *Social Forces*, 88(2), 893–915. <https://doi.org/10.1353/sof.0.0271>
- Lancee, B. (2012). The economic returns of bonding and bridging social capital for immigrant men in Germany. *Ethnic and Racial Studies*, 35(4), 664–683. <https://doi.org/10.1080/01419870.2011.591405>
- Norton, B. (2013). *Identity and language learning: Extending the conversation* (2nd ed.). *Multilingual Matters*.

Portes, A., & Zhou, M. (1993). The new second generation: Segmented assimilation and its variants. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 530(1), 74–96. <https://doi.org/10.1177/0002716293530001006>

Putnam, R. D. (2007). E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137–174. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2007.00176.x>

Schinkel, W. (2018). Against ‘immigrant integration’: For an end to neocolonial knowledge production. *Comparative Migration Studies*, 6(31). <https://doi.org/10.1186/s40878-018-0095-1>

Vermeulen, F., & Michon, L. (2018). The political integration of migrants in the Netherlands: From ethnic corporatism to neoliberal pluralism. In B. Garcés-Mascareñas & R. Penninx (Eds.), *Integration processes and policies in Europe: Contexts, levels and actors* (pp. 179–198). Springer.

Yuval-Davis, N. (2011). *The politics of belonging: Intersectional contestations*. Sage.